

Література:

1. *Вінніков О. Ю.* Як здійснювати благодійну діяльність в Україні згідно з новим Податковим кодексом / О. Ю. Вінніков, М. В. Лациба ; Укр. незалеж. центр політ. дослідж. ; Мережа розвитку європ. права. – К. : Агенство “Україна”, 2011. – 124 с.

2. *Гриценко О.* Українська культура і європейська інтеграція / О. Гриценко, Н. Гончаренко, Є. Мягка : зб. аналіт. матеріалів. – К. : Український центр культурних досліджень (УЦКД), 2007. – 99 с.

3. Культурна політика України: національна модель у європейському контексті : аналітична доповідь / Національний інститут стратегічних досліджень. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/876/>.

4. *Inkei P.* Tax incentives for private support to culture / P?ter Inkei; Managing an Open and Strategic Approach in Culture. DGIV/CULT/MOSAIC(2001)13. – Режим доступу : http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/culture/resources/publicationsculture_EN.asp.

5. *Mucica D.* Cultural legislation. Why? How? What? / Delia Mucica ; Report of Cultural Policy and Action Department of Council of Europe, 2003. – 70 p.

Надійшла до редколегії 16.10.2012 р.

УДК 338.246.025.2

А. І. ГНАТЕНКО

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ

Узагальнено зарубіжний досвід державного регулювання розвитку регіонів країн Центральної та Східної Європи, розроблено практичні рекомендації щодо державного регулювання розвитку регіонів в Україні.

Ключові слова: регіональний розвиток, державне регулювання розвитку регіонів, регіональна політика, ефективність.

In article the foreign experience of public regulation of the regional development in countries of the Central and Eastern Europe is generalized, the practical recommendations of public regulation of the regional development in Ukraine are developed.

Key words: regional development, public regulation of the regional development, regional policy, effectiveness of public regulation of the regional development.

Характерною ознакою розвитку України на сучасному етапі стала орієнтація на європейську інтеграцію. Курс на набуття повноправного членства

в ЄС є пріоритетним як для внутрішнього розвитку України, так і в її зовнішніх відносинах і був у 2010 р. закріплений Законом України “Про засади внутрішньої і зовнішньої політики”. На його реалізацію повинна бути спрямована діяльність усієї системи державного управління, що ставить перед нашою державою низку актуальних завдань.

Збільшення диспропорцій у соціально-економічному розвитку регіонів України свідчить про необхідність активізації процесів реформування та запровадження нових інструментів державного регулювання, яке б базувалося на кращому світовому та Європейському досвіді. Протягом останніх років у країнах Центральної та Східної Європи накопичено значний досвід реформування політики і інституцій, що здійснюють державне регулювання соціально-економічного розвитку регіонів. Практична значущість досвіду вищевказаних країн для України і обумовлює актуальність написання даної статті.

Сьогодні проблема ефективного державного регулювання розвитку регіонів перебуває у сфері наукових інтересів як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Різні аспекти з цих питань висвітлено у працях П. Сегвері, Т. Потканські, В. Ніжнянські, У. Ізарда, Ж. Будвілля, С. Полларда, О. Нижник, В. Ігнатко, А. Ермолаєв, В. Воротіна, Я. Жаліла, Г. Шамборовського, О. Бабінової, В. Кубійди, З. Варналія, В. Мамонової, М. Долішнього та ін.

Метою даної статті є узагальнення зарубіжного досвіду державного регулювання розвитку регіонів, розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення системи державного регулювання розвитку регіонів України.

В Україні впродовж декількох останніх років спостерігається прогрес у сфері державного регулювання розвитку регіонів, зокрема триває робота з прийняття проекту Закону України “Про засади державної регіональної політики”, що має визначити механізми впливу держави на соціально-економічний розвиток регіонів; унормувати умови та напрямки взаємодії держави і регіонів, систему стимулювання розвитку конкретних регіонів (та виробництв у них).

У 2010 р. відбулося утворення Ради регіонів як консультативно-дорадчого органу при Президентові України. Утворення Ради регіонів підводить законодавче підґрунтя для того, щоб питання регіонального розвитку, по-перше, не вирішувалися за залишковим принципом, а по-друге, перестало бути виключно проблемою місцевих органів влади, органів місцевого самоврядування та обмеженої кількості центральних органів виконавчої влади. Можна сказати, що створення Ради регіонів у 2010 р. чи не вперше визначило статус регіональної політики як однієї з найважливіших складових державної політики. Але слід відмітити, що всі ці позитивні зміни проходять в Україні вкрай нерівномірно й суперечливо [1, с. 162].

Зміна ролі держави, модифікація механізмів співпраці держави та регіонів потребує відповідної зміни інструментів, що застосовуються для коригування пропорцій та вирішення соціально-економічних проблем регіонального

розвитку. Сьогодні серед інструментів державного регулювання розвитку регіонів України можна виділити цілу низку таких, що працюють неефективно:

- недосконалість нормативно-правової бази і необхідність її приведення у відповідність з нормативними документами ЄС, Ради Європи та інших нормотворчих міжнародних організацій [3, с. 38];

- недосконалість розмежування повноважень між центральними органами виконавчої влади. Зокрема, між Міністерством економічного розвитку і торгівлі України і Міністерством регіонального розвитку та будівництва України. У 2010 р. це було здійснено, але і досі залишається ціла низка невирішених питань, зокрема дублювання функцій у деяких сферах з питань координації розвитку регіонів;

- неузгодженість моделі взаємовідносин регіон-центр, що склалися в країні, із загальною концепцією організації влади в Україні – проблеми децентралізації [7, с. 125];

- незбалансованість і посилення диспропорційності соціально-економічного розвитку регіонів та недосконала підтримка депресивних регіонів;

- проблеми ефективного функціонування місцевого самоврядування в Україні як основи місцевого та регіонального розвитку;

- певне стримування з боку центральних органів влади, що перешкоджає дотримання самостійності та самодостатності територіальних громад;

- певна низка проблем, пов'язаних з прозорістю державної політики та взаємодія влади з громадськістю при її реалізації [4, с. 98];

- невідповідність наявної в Україні системи адміністративно-територіального устрою сучасним умовам господарювання та вимогам ефективності влади [2, с. 67].

В. Мамонова ще в 2001 р. у праці “Перспективи регіонального управління в Україні” чітко сформулювала основні завдання державної регіональної політики, які є вкрай актуальними і сьогодні:

- створення необхідних умов для стійкого розвитку регіонів, сприяння гармонізації структури господарського регіону;

- зниження та поступове усунення суттєвих розбіжностей між регіонами в рівні життя населення;

- посилення відчуття єдності загальнонаціональних та регіональних інтересів;

- запобігання створенню нових кризових територій;

- підвищення ефективності використання державних коштів;

- забезпечення прямої зацікавленості, відповідальності та самостійності регіональної спільноти як суб'єкта регіонального розвитку [5, с. 6].

Європейська економічна інтеграція для України передбачає стандартизацію та уніфікацію, визнання єдиних норм та правил соціально-економічного та політичного розвитку ЄС. Поряд з тим варто наголосити, що підвищення самостійності регіонів робить вагомий внесок у досягнення головної мети ЄС – поліпшення життєвих умов кожного громадянина Європи, розвиток

демократичних засад функціонування суспільства та забезпечення особистих свобод [9, с. 167].

Для України застосування досвіду Польщі, Словаччини та Угорщини обґрунтовується спільним соціалістичним минулим, схожістю проблем і завдань щодо реформування різних сфер державної політики, вирішення яких покликане сприяти розвитку кожної з цих країн та їх регіонів.

Але перш ніж перейти до узагальнення досвіду вищезазначених країн, необхідно зупинитися на принципах європейської регіональної політики, які повністю формують її напрями і принципи реалізації в усіх без винятку країнах-членах. Серед них виділяють:

- ключові принципи: субсидіарність, координація, еластичність;
- принципи організації : програмування, партнерство, сумісність, взаємодії;
- принципи фінансування : концентрація, додатковість, компліментарність;
- принципи оцінки: моніторинг, оцінка, фінансовий контроль [9, с. 89].

Суттєвим елементом процесу трансформації соціально-економічної системи в Польщі стала децентралізація влади та делегування повноважень центру регіональній чи місцевій владі [6, с. 30].

Важливо помітити, що Польща використовує дуже корисний для України підхід. Розподіл ресурсів на рівні регіону передбачає, що посадовці, які приймають рішення на рівні регіонального самоврядування, мають на меті вирівнювати внутрішні відмінності, а не прагнуть інвестувати в меншу кількість проектів, які швидко підвищують конкурентоспроможність їхнього регіону. Подібний підхід спостерігається і на центральному рівні.

Державне втручання в Польщі можливе лише в чітко визначених галузях і проводиться в рамках виконання короткотермінових функціональних завдань. Основною сферою державного втручання та концентрації ресурсів структурних фондів є регіони з найнижчим рівнем соціально-економічного розвитку.

Польща з огляду на виявлені в процесі аналізу недоліки, з метою підвищення ефективності процесу врядування адміністративно-територіальними одиницями, запровадила ще до вступу до ЄС класифікацію NUTS.

Принципи ефективного державного управління регіональним розвитком у Польщі базуються на принципах тісної співпраці центрального та місцевих рівнів влади.

Задля прискорення соціально-економічного розвитку регіонів, що потребують цього досить гостро, уряд Польщі приділяє неабияку увагу реструктуризації депресивних регіонів, у яких розташовані застарілі промислові підприємства. Іншим інструментом підтримки сталого розвитку регіонів є також створення спеціальних економічних зон (СЕЗ), завдяки яким залучено багато іноземних інвестицій в регіони.

Із середини 1990-х рр. почалось створення інституцій, відомих як агенції місцевого чи “регіонального” розвитку. У Польщі їх найбільша кількість серед країн на пострадянському просторі. Вони є як державними, так і приватними,

але всіх їх поєднує єдина мета – інтерес у подальшому регіональному розвитку. Вони стали важливими партнерами для регіональних і державних органів у реалізації специфічних проєктів розвитку [8, с. 35–58].

Усі інституції, що впливають на регіональний розвиток, діють на підставі підписання угод і контрактів про співробітництво, які регулюють умови, права та обов'язки сторін.

У період 1990 – 1998 рр. у Словаччині переважав здебільшого галузевий підхід до регіональної політики, яка була визначена на рівні з макроекономічною як специфічна форма економічної політики. Причому слід відмітити, що були майже повністю відсутні інструменти координації та кооперації. У цей час політика розвитку регіонів була неефективною, регіональні розбіжності не зменшувались.

Зі вступом Словаччини до Європейського Союзу у 2003 р. було удосконалено систему аудиту за використанням фінансових ресурсів, систему звітності та систему електронного моніторингу, а також нормативно-правову базу, що регулює питання регіонального розвитку.

У зв'язку з процесами вступу до ЄС виникла необхідність удосконалення адміністративно-територіального устрою країни шляхом створення територіальної статистичної системи переліку територіальних одиниць згідно класифікації NUTS.

Інституційне забезпечення процесу розвитку регіонів базується на принципах тісної співпраці центрального та місцевих рівнів влади. Слід відмітити також розгалужену мережу агенцій регіонального розвитку, багато функцій яких переплітаються з функціями муніципального і регіонального самоврядування.

Повноваження щодо використання матеріальних ресурсів у Словаччині належать до сфери компетенції органів субнаціонального рівня. Також вони здійснюють моніторинг розвитку своїх територій і готують звіти про соціально-економічний розвиток. Органи найнижчого рівня також залучають кошти на усунення місцевих диспропорцій. Намагаючись забезпечити регіональний розвиток, вони можуть співпрацювати з регіональними урядами Словаччини або регіональними адміністраціями інших країн. Органи самоврядування можуть створювати корпорації з іншими юридичними особами задля підтримки регіонального розвитку.

Органи місцевого самоврядування у Словаччині співпрацюють з центральними органами влади на підставі підписання генеральної угоди про співробітництво й розподілу фінансової допомоги з Фондів Європейського Союзу [8, с. 60–91].

У зв'язку зі вступом Угорщини до Європейського союзу відбулася регуляторна й інституційна реформа – гарантія політичної, законодавчо-адміністративної та економічної самостійності місцевого самоврядування.

Одночасно зі вступом Угорщини до Європейського союзу було сформовано системний підхід партнерства між центральною владою й місцевими

органами влади, а саме – створення асоціацій спеціального призначення, розмежування функцій органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, розроблення принципів державного фінансування регіонального розвитку тощо.

Слід відмітити, що в Угорщині значна увага приділяється модернізації та професіоналізації інституту державної служби.

В Угорщині відповідно до потреб планування і статистики адміністративно-територіальний поділ країни відповідає системі NUTS.

Регіони в Угорщині є напівавтономними (зі своєю власною системою управління). Останнім часом спостерігається перехід від просторового розвитку регіонів, що певним чином стримувало використання вигід регіональної системи, до перетворення їх на найвпливовіших територіальних учасників економічного розвитку.

Забезпечення регіонального розвитку Угорщини забезпечує тісна співпраця інституцій державного управління як на центральному, так і на місцевому рівні, органи місцевого самоврядування та розгалужена система агенцій регіонального розвитку [Там же, с. 93–127].

Регулювання розвитку регіонів здійснюється шляхом укладання двосторонніх угод про співробітництво з центральним урядом та місцевими органами влади, а також на підставі угод про співробітництво з центральними урядами інших країн-членів ЄС у сфері децентралізації [2].

Успіхи регіонального розвитку країн Східної Європи за останні 20 років значною мірою пов'язані з членством у ЄС, ефективно проведеною адміністративною реформою, що кардинально змінила вектори в політиці держави щодо територіального просторового планування. Загалом, узагальнення світового досвіду, аналіз прикладів зовсім несхожої політики регіонального розвитку в сусідніх державах, ставлять перед Україною актуальне завдання досягнення двох взаємопов'язаних цілей – реалізації потенціалу регіонів та примноження їх можливостей на шляху до формування єдиного консолідованого простору України. Виконання цього завдання потребує активного пошуку власного шляху розвитку.

Сьогодні основними стратегічними пріоритетами регіональної політики України на сучасному етапі мають бути:

- досягнення загальнонаціональної єдності та суспільного порозуміння в соціогуманітарному та суспільно-політичному середовищі України;
- пошук оптимальної моделі розподілу функцій і повноважень на різних рівнях влади;
- зміцнення матеріально-фінансових основ місцевого самоврядування та посилення бюджетного виміру бюджетної політики на місцевому рівні;
- становлення інвестиційно-інноваційної моделі розвитку як основи конкурентоспроможності регіонів;
- модернізація виробничої та соціальної інфраструктури регіонів;
- використання нових, більш ефективних форм міжрегіональної внутрішньої та зовнішньої взаємодії [3, с. 20].

Дотримання принципів і вимог європейської регіональної політики може бути “рушійною силою” удосконалення процесів державного регулювання розвитку регіонів України. Державне регулювання буде ефективним, якщо воно підкріплене децентралізацією регіонального управління. Для успішного державного регулювання необхідна результативна і ефективна система менеджменту на національному і місцевих рівнях. Ефективне державне регулювання процесу розвитку регіонів потребує фінансової підтримки, зокрема спеціальних інструментів, фінансової координації та фіскальної децентралізації, реформування міжбюджетних відносин.

Література:

1. *Бабінова О. О.* Державна регіональна політика і регіональний розвиток: сучасні реалії України та європейський розвиток / О. О. Бабінова. – К. : Фенікс, 2011. – 268 с.
2. Виступ Президента України на засіданні Ради регіонів 15 вересня 2011 року. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/news/21206.html>.
3. *Воротін В. Є.* Державне управління регіональним розвитком України : монографія / за заг. ред. В. Є. Воротіна, Я. А. Жаліла. – К. : НІСД, 2010. – 288 с.
4. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети : монографія / [З. С. Варналій, В. Є. Воротін, В. С. Кубійда та ін.] ; за заг. ред. З. С. Варналія. – К. : НІДС, 2007. – 768 с.
5. *Долішній М. І.* Регіональна політика на рубежі ХХ-ХХІ століть: нові пріоритети : монографія / М. І. Долішній. – К. : Наук. думка, 2006. – 512 с.
6. Європейський проект та Україна: аналіт. доп. / Б. О. Парахонський, Г. М. Яворська, О. А. Резнікова [та ін.] ; за ред. Б. О. Парахонського. – К. : НІСД, 2012. – 64 с.
7. Концептуальні засади зовнішньополітичної стратегії України : аналіт. записка. – Режим доступу : http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/konc_zasady-4d3ec.pdf.
8. *Мамонова В. В.* Перспективи регіонального управління в Україні / В. В. Мамонова // Формування механізму регіонального управління в Україні : матеріали наук.-практ. конф. 29 листопада 2001 р., м. Харків – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2002. – С. 5–10.
9. Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2012 році : щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. – К. : НІСД, 2012. – 256 с.
10. Регіони України у післякризовий період: ризики та перспективи розвитку : аналіт. доп. / С. О. Біла, О. В. Шевченко, В. І. Жук та ін.] ; за ред. С. О. Білої. – К. : НІСД, 2011. – 104 с.
11. Україна в 2010 році: щорічні оцінки суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку : монографія / за заг. ред. А. В. Єрмолаєва. – К. : НІСД, 2010. – 528 с.

12. Формування політики регіонального розвитку: досвід країн Центральної та Східної Європи в контексті вступу до ЄС // П. Сегварі, Т. Потканскі, В. Ніжнянскі ; пер. О. Нижник. – К. : К.І.С., 2007. – 157 с.

13. Шамборовський Г. О. Регіональна політика Європейського Союзу : навч. посіб. / Г. О. Шамборовський. – К. : Знання, 2011. – 187 с.

14. Щодо протидії корупції в системі державного управління регіональним розвитком : аналіт. записка. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/908/>.

Надійшла до редколегії 21.09.2012 р.

УДК 35

В. П. ПРАСОЛ

СИСТЕМА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я У ФРАНЦІЇ: ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ОСНОВНІ ПРОТИРІЧЧЯ

Узагальнено основні підходи до організації системи охорони здоров'я Франції, а також механізми її фінансування з метою використання досвіду для уникнення протиріч під час реформування зазначеної галузі в Україні.

Ключові слова: система охорони здоров'я Франції, медичне страхування, реформи, медичний менеджмент.

The article summarizes the main approaches to the organization of the health system in France, as well as mechanisms of its funding with a view to making use of the experience to avoid contradictions in the reform of this sector in the Ukraine.

Key words: French health system, health insurance reform, health management

Основним завданням реформування вітчизняної медичної галузі є пошук моделі унікальної комбінації суспільної охорони здоров'я і комерційного медичного сектора, що дозволить створити дійсно відкриту систему, яка буде надавати всім громадянам доступ до новітніх медичних технологій. Проте сьогодні в системі охорони здоров'я України наявна ціла низка проблем та протиріч як у принципових підходах до організації системи в цілому, так і проблем структурно-управлінського характеру.

Вивчаючи підходи до організації національних систем охорони здоров'я розвинених країн світу, на особливу увагу заслуговує досвід Франції. Причому, як традиційна французька національна система охорони здоров'я, так і процеси реформування, які тривають на сучасному етапі її розвитку, та протиріччя, що виникають під час їх реалізації.